

# Unitárius vallásáért börtönben volt Erzsébet, angol királynő ösanyja.

Erzsébet angol királynő a 16-17. században virágzott homoródszentpáli előnevű KORNIS családból származik. Vagyonuk, tekintélyük és tehetségük szerint Erdély legfőbb családjai közt tartja nyilván a történelem.

A tragikus sorsú családok közt is elsők közt szerepeltek.

Magyarországból Erdélybe költöztek, a család ezen ága a homoródszentpáli előnevet vette fel,

hol Farkas több bástyás, dupla várfallal övezett várat építtetett, több helységben lévő birtokuk központi helyébe (1579-1580). Jelmondatuk a vár kövébe vésve Ovidiust idézte: „Ritka erény melyet nem földi szerencse igazgat, / Mely tulajdon lábán állni hagy, ha fut ez”.

A családi tragédiák II. Miklóssal kezdődtek, kit I. Ferdinánd Báthoryval megöletett 1529-ben. Testvére, az Erdélyi ág őse I. János Tokajnál a vízbe fulladt. Erdély vérvivataros korában a román Vitéz Mihály vajda kivégeztette Mihályt, Farkasnak négy fejszecsapással vágta le fejét és később a 12 éves Miklós fiát is megölette. Ferenc 50 ezer tallér váltságdíj ellenében szabadult meg a tatár rabságból. Anna fejedelem asszony menekülés közben pestisben halt el idegenben, férje, az unitárius Székely Mózes Kornis Zsigmonddal esett el a csatában 1603-ban. Boldizsárnak 1610-ben a fejedelem a fejét vétette.

A család tagjai Dávid Ferenc idejében az unitárius valláshoz csatlakoztak. A Dávid Ferenc halála utáni „útkeresésben” a radikális unitárius vonalhoz csatlakoztak, többek közt a Gerendi családdal. Az unitárius Kornis családnak kevés megmaradt emléke van: Szentpálon két harangot adományozott, a vár helyére az idősek még emlékeznek. Itteni kastélyának egyik bástyájában adott menedéket Bogáti Fazakas Miklósnak, az üldözött unitárius író-költőnek, hol ő egy könyvet írt és egy elfelejtett, ismeretlen sírhalmot hagyott a temetőben. Az udvarhelyi várból, melynek tulajdonosai voltak, már csak kevés rom maradt meg. Ilona férjével, a hidvégi Mikó Ferencsel építette a ma is használható Csikszeredai várat, és Hidvégen unitárius gimnáziumot létesített, melynek csak emléke maradt. Mihály alapította Szováta falut, ami miatt börtönbe is került hosszú pereskedés után, ugyancsak ő írta össze a három székely székben minden falut bejárva az 50 dénáros adót. Borbála a magyarszentbenedeki unitárius egyházközségnek egy úrvacsorai aranyozott ezüst kelyhet adományozott Paczolai Borbálaként, mely az 1700-as leltár szerint addig marad Szentbenedeken, míg „egyetlen unitária ember is” lesz ott.

E családból származtak Bethlen Gábor, Székely Mózes és Apafi Mihály fejedelmek, e családba nősült be korának híres és hírhedt kiváló tudós embere, Pécsi Simon, a szombatos, aki miatt a család vagyonát is elvesztette volt.

A Kornis családra jellemző a szaporaság, melyet igazol a későbbi püspök Kornis Juditot

temető beszédéből vett idézet is. Judit a tizedik gyermekének szülésébe halt bele, s a temetési beszédben anyjáról, Farkasnéról, ki még élt, így emlékezik meg a búcsúztató részben: „Óh, te anyák anyja, és dísze, s egyszersmind minden bús esetnek szomorú példája is; nemcsak hosszú éveknek, de sok erényeknek összegével is... de temérdek bánatnak súlyával is megterhelhetett asszony! Tisztes öreg. Nem síró, de sírni már többet nem tudó ős anya! Hiszen te, a te dicséretednek minden nemében legfelsőbb ponton állott férjednek halálos esetében egyszer kimúltál Te, a te két derék vejeiddel, kik közül egyik a legfelsőbb ponton (Székely Mózes fejedelem), a másik ezen legfelsőbb ponthoz legközelebb állta (Pécsi Simon), kétszer ölettél meg. Te a te gyermekeidnek: 11 fiadnak és 5 leányidnak halálában 16-szor haltál meg. Te mondom, annyi halálokban meghalva, ennyi temetésekkel eltemettelve s mégis még élve... ki egykor legjelesebb feleség lévén, most legszomorúbb özvegységed gyászolod... Téged, kit 19-szer anya is, mégis sem fiaidat sem lányaidat nem számlálhatod. Téged, ki 3 s több versen is napja, még is vejedet nem láthatod, Téged... asszonyt férj nélkül, napát vők nélkül, csak árván maradt szerencsétlen unokáknak térdeidet ölelő csoportja közt őszanya nevet hallasz”.

Az idézett unokák: Kornis Ferencné Bornemisza Juditnak Margit, a későbbi Rhédei Jánosné, István, ki 1630-ban meghalt és Borbála, ki Paczolai István neje lett.

Az unitárius Kornis családot a Pécsi Simon szervezte szombatossággal vádolták, Ferencnek minden vagyonát elkobozták, nótáztatták. A család Erdőszentgyörgyön maradhatott. Rákóczi az elkobzott vagyonokat bizalmi embereinek osztotta ki, adományozta el. A néhai főkapitány, Udvarhely és a szentpáli várak, s hatalmas vagyon tulajdonosa szegény lett, de unitárius vallásukban családotól megmaradt. A vagyont hagyták, de vallásukat nem! Gyermekeiket: Margitot, a mai angol királynő őszanyját, fiát és Borbálát /kétszer is/ az unitárius vallásban kereszteltette meg.

Az Erdélybe jött Rhédei Jánosnak Bethlen Gábor fejedelem feleségnek ajánlotta Kornis Margitot és visszaigérte az elkobzott vagyon nagy részét, ha az egész családot áttéríti az unitárius vallásról a reformátusra. A házasság és a Margit áttérése megtörtént, de Bornemisza Judit makacs természetű volt /egy fél évig haragból nem szólt egy szót sem az urához/, nem volt hajlandó a veje kérésére, fenyegetőzésére sem elhagyni vallását. Ebben a helyzetben Rhédei fogadalmának nem tudván eleget tenni, vagyontalan maradt volna. Végző esetben, mikor már semmi érv, kényszer nem használt, fogta az anyósát és bezárta a pincebörtönbe, azzal, hogy addig ki nem engedi onnan, amíg az unitárius vallását el nem hagyja, és nem tér át református hitre. Az anya, Bornemisza Judit egy napot kibírt a börtönben étlen-szomjan, de végül is megadta magát, és formailag átállt reformátusnak. Így jutottak a gyermekei és ő vissza a birtok egy részébe, amit meg is osztottak, és pereltek is mindhárman egymással. Borbála Paczolainé valahogy megmaradt végül is unitáriusnak, mert egy úrvacsorai kelyhet adományozott a magyarszentbenedeki unitárius egyházközségnek (a „hűség poharát”). Rhédei János és Kornis Margit leszármazottja Anglia királynője, Erzsébet királynő. Lehet,

hogy ő nem is tudja unitárius származását, de mi nyilvántartjuk, és büszkék is vagyunk, hogy nemcsak a magyar Erdélyből, hanem az unitárius vallásból származik. Kornis ősei egyházunknak a legnagyobb és leghûbb oszlopai voltak és őspanyuk unitárius vallásáért még börtönt is szenvedett.

Marosvásárhely, 2003. április 10.

**Simén Domokos**  
**ny. unitárius lelkész**